

A Magyar Pedagógiai Társaság

állásfoglalása[1]

a Nemzeti Köznevelési Törvény tervezetéről

.....

Elfogadta az MPT Elnöksége 2011. október 24-én

A magyar oktatásügy válságban van. E válság nem új keletű, történelmi, gazdasági okai rendkívül összetettek [\[2\]](#). A hazai oktatáspolitikai, a szabályozási-jogalkotási gyakorlat az utóbbi negyedszázadban csak részlegesen volt képes a válságból való kilábalást és a fejlődést korszerű jogi keretek közé helyezni.

Az 1985-ös egységes oktatási törvény, bár sokat tett az iskolák szakmai önállóságának, a pedagógusok tevékenységének szabadabb keretekbe rendezése érdekében és a differenciált irányítási rendszer irányában, azonban az oktatási-nevelési rendszer működése nem igazolta számos intézkedéshez fűzött reményeket. Az 1993. évi közoktatási, felsőoktatási és szakképzési törvény, jelentős társadalmi várakozás által kísérve, tovább differenciálta az oktatásügy intézményi és működési rendszerét. A tartalmi szabályozás új elemeit vezette be, ugyanakkor az akkori és a törvény megvalósítását rendre kísérő nehéz gazdasági helyzet is jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy az egyre bonyolultabb jogi szabályozás és a folyamatos korrekciók az elmúlt másfél évtizedben jelentősen

- valóságosan és erkölcsileg is

- erodálták a törekvéseket. Eközben a mély társadalmi változásokra, különösen azok negatív

hatásaira

- itt elsősorban az elszegényedés, a szegregáció, és a nyíltabbá váló agresszió jelenségeire utalunk - a nevelési-oktatási rendszer keretei között a pedagógusokat támogató szabályozási elemekkel

jóformán adós maradt,
nemkülönben a társadalmi dezintegrációs folyamatoknak nem tudott ellenállni, és a fejlődést szolgáló kezdeményezések támogatására, az eredmények megismertetésére, terjesztésére nem jutott elég akarata, ereje, forrása.

Az ezredforduló óta határozottan érzékelhető, hogy fordulatra van szükség a nevelés-oktatás világában. Megfogalmazódott a felismerés, hogy a plurális társadalom értékszínűségéhez, az érték közvetítés feladataihoz, e feladatok eszköz és intézményrendszeréhez, valamint az ösztönzők rendszeréhez igazodó új, a koherencia-zavarokat feloldó szabályozásra van szükség. Sajnálatos módon, a szakmai felismeréssel egyidejűleg, a politika szakmai koncepció-alkotó készsége és kezdeményezése az utóbbi években szinte teljesen hiányzott. A kormányprogramok az oktatás világát alapvetően a válságkezelés folyamatában értelmezték és az intézkedések jelentős részét – néhány kezdeményezést és akciót leszámítva - csupán a közgazdasági racionalitás diktálta. Magyarország legutóbbi négy kormányprogramja szinte alig, méltatlanul kis mértékben foglalkozott az oktatás-nevelés kérdéskörével

[\[3\]](#)

Azzal a kérdéskörrel, amely a társadalom egészét, minden állampolgárát azonosan érinti,

és jelentősége generációs időszakokra meghatározza az ország jövőjét. E folyamatban kétségtelen tény és elismerésre méltó, hogy 2009 októberében a Kereszténydemokrata Néppárt kidolgozta az oktatási rendszerre vonatkozó koncepcióját

E munka jó szándékát nem vitatva fogalmazódik meg ugyanakkor az a határozott szakmai véleményünk, hogy a magyar társadalom változásai, összetétele, a hagyományokhoz (a rögzült szokásokhoz) és a fejlődéshez (változásokhoz) – különösen a reformokhoz -

fűződő viszonya ennél jóval összetettebb. Csakis

a mainál jelentősebb, valóságos társadalmi konszenzust feltételező szakmai koncepció mentén fogja elfogadni és támogatni a magyarországi társadalom egy új, nevelési-oktatási rendszerünket szabályozó törvény megalkotását

E folyamatban a Magyar Pedagógiai Társaság konstruktív szerepet vállalt eddig és vállal a jövőben is.

A Magyar Pedagógiai Társaság a magyar nevelésügy progresszív hagyományaira építve, a magyar oktatás rendszerének folyamatos fejlesztése mellett elkötelezett civil szervezetként szervezte meg a magyar nevelésügy legjobbjainak szakmai tanácskozását, 2008-ban a VII. Nevelésügyi Kongresszust

[\[4\]](#)

, 2011-ben a kongresszust követő konferenciát

[\[5\]](#)

. A Kongresszus is, a konferencia is, a nemzetközi gyakorlat figyelemre érdemes példáit is alapul véve olyan szakmai ajánlásokat fogalmazott meg

[\[6\]](#)

, melyek a magyarországi nevelés-oktatás különböző rendszerelemeinek egységes szakmai szemléletű, tudományosan megalapozott fejlesztését hivatottak szolgálni.

A Társaság tagjai a 2010. évi választásokat követően nagy várakozással figyelték az Országgyűlés és a Kormány oktatási rendszert érintő törvényalkotási és a teljes rendszert érintő törvényelőkészítő munkáját. E munkához fűződő kritikus viszonyunk az elmúlt huszonöt-harminc év szakmai vitákkal is terhelt tevékenységünk eredményeinek megőrzését célozta, és a magyar gyerekek és fiatalok, a magyar társadalom fejlődését biztosító, a nevelés-oktatás nemzetközi tendenciáit is figyelembe vevő modern, tudományosan megalapozott nevelési-oktatási rendszer formálása melletti elköteleződésünkön alapult [\[7\]](#).

Ennek szellemében fogalmazódott meg a Társaság Elnökségének a Kormány Köznevelési Konceptiójával kapcsolatos 2011. október 5.-i állásfoglalása. Az állásfoglalás alapvető

megállapítása, hogy a Koncepció az oktatási rendszer legfontosabb alrendszereire (közoktatás, szakoktatás, felsőoktatás, felnőttoktatás) vonatkozóan, valamint a törvényalkotással kapcsolatos előkészítő munka nem felel meg a szakmai-tudományos elvárásoknak, a Társaság Elnöksége ennek alapján félelmeit, aggodalmát fogalmazta meg.

A 2011. október 12-én nyilvánosságra hozott [\[8\]](#) , szakmai vitára bocsátott Nemzeti Köznevelési Törvény tervezete kapcsán félelmeink, aggodalmunk nem oszlott el.

A köznevelési rendszer szabályozását szolgáló kodifikált szövegből – figyelembe véve a Koncepció szövegét [\[9\]](#) és az Oktatási Államtitkárság értelmezéseit [\[10\]](#) is - egy ideológiailag túlfűtött, erőteljesen centralizált és uniformizált, szigorú alárendeltségi viszonyban struktúráldó nevelési-oktatási intézményrendszer képe rajzolódik ki, olyan intézményrendszer olyan, alapvetően a bizalmatlanságra épülő működési szabályokkal, ami erőteljesen emlékeztet a történelem színpadáról letűnt korok tekintélyelvű világára

[\[11\]](#)

. Az intézmények államosítása

[\[12\]](#)

, az

“új értékalapú” NAT és az előíró kerettantervek rendszere

[\[13\]](#)

, a kötelező tantervi követelmények érvényesítését

központilag szűkített választékkal

„segítő” tankönyvek bevezetése

[\[14\]](#)

, az oktatás-szervezésre vonatkozó kötelező rendelkezések

[\[15\]](#)

, a tanfelügyeleti rendszer újraépítése

[\[16\]](#)

, a vezetői megbízások központosítása

[\[17\]](#)

, az intézmények szakmai önállóságát megteremtő és biztosító pedagógiai programok kiüresedése

[\[18\]](#)

, az intézmények működési szabályainak központi meghatározása

[\[19\]](#)

,

az iskolahasználó partnerek jogosultságainak korlátozása

[\[20\]](#)

, a köteleességek és jogok gyakorlásának - így, ebben a sorrendben való – összekapcsolása

[\[21\]](#)

, pedagógiai-szakmai szolgáltatások igénybevételének korlátozása

[\[22\]](#)

, a lényeges működési szabályok törvényen kívüli, rendeleti szabályozása

[\[23\]](#)

és a más szabályozási elemek mind azt a célt szolgálják, hogy a XXI. századi abszolutizmus állama egy XVIII.-XIX. századi pedagógiai koncepcióra építve

[\[24\]](#)

, az e koncepciónak megfelelő szervezeti rendben egy szakmai autonómiájától megfosztott pedagógus közvetítésével mondja meg polgárainak, nekik mi a jó. Súlyosbítja ezt a helyzetet, hogy a törvénytervezet a magyar gyerekek egy részét – a középfokú képzésben részt vevők negyedét – nem tekinti a nemzeti műveltség értékei célcsoportjának, a szakiskolai képzésben részt vevők általános képzését nem a NAT követelményei szerint kívánja meghatározni

[\[25\]](#)

. Ez kiegészülve azzal, hogy az életen át tartó tanulás képességének kifejlesztése a gimnáziumokban tanulók kiváltsága

[\[26\]](#)

, azt a veszélyt rejti magában, hogy a szocio-kulturális adottságok és az életesélyek egyenlősége szempontjából fontos kulturális, köztük az oktatási-képzési értékek hozzáférési lehetőségei mentén egyébként is erőteljesen tagolt magyar társadalom visszafordíthatatlanul szétszakad.

Ide értjük a tervezet szegényességét a nemzetiségi oktatás fejlesztését, fenntartását illetően. És akkor még nem beszéltünk a tizenhat éves korukban a köznevelési rendszerből kieső fiatalokról

[\[27\]](#)

, a pedagógiai zsákutcának (karcosabb megfogalmazásban “elfekvőnek”) tekinthető Hídprogramokról

[\[28\]](#)

, a felsőoktatásba való kerülés nyelv-vizsga feltételéről

[\[29\]](#)

, és a gyermek- és ifjúságvédelmi munka nevelési-oktatási

intézményekből való kiszorulásáról. Ha ezt a kérdést alkotmányossági szempontból közelítjük, azt kell mondanunk, hogy sérül a gyerekek-fiatalok demokratikus joga a tanúláshoz, tudáshoz, megszűnik a méltányosság a köznevelésben, formálisan is megszűnik a tudáshoz való hozzáférés esélyének egyenlősége

[\[30\]](#)

. Ez a társadalmi szakadék nem szolgálja a nemzet felemelkedését, a magyar gazdaság versenyképességének javulását, és az egyes emberek, még a kiváltságos helyzetben lévő csoportokba tartozó emberek boldogulását sem.

A Magyar Pedagógiai Társaság Elnöksége a Nemzeti Köznevelési Törvény vitára bocsájtott tervezete kapcsán felhívja a szakmai és a kérdésben nem képzett, laikus közvélemény figyelmét, hogy a formálódó intézményrendszer, az alakuló működési szabályok, a körvonalazódó tartalmak, a nevelés-oktatás válságát tovább mélyítik, sőt újabb elemekkel mélyítik el azt, és nem szolgálják a magyar társadalom XXI. századi követelményeknek megfelelő modernizációját.

A Magyar Pedagógiai Társaság Elnöksége a fenti indokok és érvek alapján a Nemzeti Köznevelési Törvény tervezetének elfogadását nem támogatja.

Budapest, 2011. október 24.

[\[1\]](#) Az állásfoglalás rövid, tömör, a tárgyra vonatkozó legfontosabb tézisek megfogalmazása. Társaságunk az állásfoglalás műfaji kereteit tiszteletben tartva a tárgyszerűség, szakszerűség elvei követve szerkesztette jelen dokumentumot, látta el a téziseket hivatkozásokkal, jegyzetekkel.

[2] Az állásfoglalás műfaji kerete nem ad lehetőséget az oksági kapcsolatok feltárására. A történelmi és gazdasági okok mellett társadalmi jelenségek, a társadalom értéksokszínűsége és érdektagoltsága, a technika és a tudományok fejlődése, a neveléstudomány, rokon és társtudományai fejlődése, a pedagógus szakmai kultúra ellentmondásai, demográfiai folyamatok, a környezeti változásokra adott szervezeti válaszok, nemzetközi oktatási folyamatokhoz való kapcsolódásunk, hogy csak néhány tényezőt említsünk, amiknek bonyolult kölcsönhatásai alakították a magyar oktatási rendszert.

[3] 1. *Az új évezred küszöbén* (1998): Kormányprogram a polgári Magyarországért. E programban az oktatás önálló fejezetként nem szerepel. Lásd: http://www.eski.hu/new3/politika/kormanyprogramok/3_kormanyprogram_1998-2002_eu.doc

2. *Az MSZP-SZDSZ kormány programja* (2002.) E programban V. fejezete számos pontban foglalkozik az oktatási rendszer kérdéseivel, mégis azt kell megfogalmaznunk, hogy az egész nem áll össze koherens rendszerre. Lásd: <http://www.origo.hu/itthon/20020522kormanyprogram.html>

3. *Új Magyarország – szabadság és szolidaritás*. A Magyar Köztársaság Kormányának Programja a sikeres modern és igazságos Magyarországért 2006-2010. E program önálló fejezetben kezeli az oktatási reform ügyét, de a súlyozás hiánya miatt a halmaz nem alkalmas a kormányzati cselekvés erőforrásainak koncentrálására. Ezt az idő igazolta.

Lásd: <https://hirkozpont.magyarorszag.hu/srv/letolt?id=961804&lang=hu>

4. *A Nemzeti Együttműködés Programja*, 2010. E programban sem a program pilléreinek felsorolásában, sem a Nemzeti Ügyek között nem szerepel az oktatásügy.

Lásd: <http://www.parlament.hu/irom39/00047/00047.pdf>

[4] VII. Nevelésügyi Kongresszus, 2008. augusztus 25-28. A kongresszus archívumát lásd:

Írta: Benedek András
2011. október 25. kedd, 19:14

<http://nk7.hu/nk7/nk7.head.page?nodeid=445>

[5] Kongresszus után – a változások folyamatában, 2011. május 27-28. A konferencia archívumát lásd:

http:

[//nk7.hu/nk7/nk7.head.page?nodeid=396](http://nk7.hu/nk7/nk7.head.page?nodeid=396)

[6] A Kongresszus zárókötetét az ajánlásokkal lásd: [http://nk7.hu/nk7_files/File/viinevelesugyi kongresszuszarokotet.pdf](http://nk7.hu/nk7_files/File/viinevelesugyi_kongresszuszarokotet.pdf)

A Konferencia ajánlásait lásd:

http://nk7.hu/nk7_files/File/ajanlasok/nk7_konf_allasfoglalas_20110528.pdf

[7] Ezt a megközelítést mutatja be a VII. Nevelésügyi Kongresszus előkészítés érdekében kiadott Tézisek c. dokumentum. Lásd:

http://www.nk7.hu/nk7_files/File/2011/ajanlasok/tezisek_szerk.pdf

[8] törvény tervezetét lásd: www.kormany.hu

[9] Kormány a Koncepciót 2011. augusztus 31-én elfogadta, szeptember 28-án megerősítette.

[10] Lásd pl.:

<http://www.kormany.hu/hu/nemzeti-eroforras-miniszterium/oktataser-felelos-allamtitkarsag/hirek/hoffmann-rozsa-az-iskola-az-ujjaepites-eszkoze>

[11] A kirajzolódó rendszer a Horthy- és a Rákosi-Kádár korszak iskolarendszerének világát idézi, természetesen eltérő ideológiai tartalmakkal.

[\[12\]](#) Lásd a törvény tervezete 2.§ (3.), 74.§ (1.).

[\[13\]](#) Lásd Konceptió 7. old. 3. pont: Mit kell éppen ezért megváltoztatni? 5. Megszűnt ..., valamint a törvény tervezete 5.§ (4.).

[\[14\]](#) Lásd: Konceptió 9.old, A köznevelési rendszer kiépítésének stratégiai kérdései, 1. A törvény új vonási 7. pont. Ezt ismétli meg a törvény tervezetének Összefoglaló a nemzeti köznevelésről szóló törvény tervezetéhez c. bevezető (1.old.). Lásd még a 77.§ (2.) c. pontját és a 94.§ (1.) j. pontját.

[\[15\]](#) Lásd a törvény tervezete 5.§ (4.) és a 94.§ (1.) a. pontját.

[\[16\]](#) Lásd a Konceptió 9.old, A köznevelési rendszer kiépítésének stratégiai kérdései, 1. A törvény új vonási 9.pont és a törvény tervezete 86.§.

[\[17\]](#) Lásd a törvény tervezete 67.§ és 68.§.

[\[18\]](#) Lásd a törvény tervezete 26.§. Ugyanakkor a törvény tervezete előírja, hogy a gyermeket, a tanulót a tőle elvárhatónál jobb teljesítményéért az intézmény házirendjében foglaltak szerint jutalmazni kell. Lásd: 58.§ (1.)

[\[19\]](#) Lásd a törvény tervezete 94.§ (1.) a pontját.

[\[20\]](#) Lásd a törvény tervezete 25. § (4.). A jelenleg érvényes szabályozáshoz képest ez olyan

Írta: Benedek András
2011. október 25. kedd, 19:14

visszalépés, mely gyengíti a nevelési-oktatási intézmények és partnereik érdemi együttműködését.

[21] Lásd a törvény tervezete 45., 46.§ és 62., 63. §. A polgári jogelmélet – a római jog után (!) – a jogokat és kötelezettségeket egymástól függetlenül kezelendő kategóriáknak értelmezi.

[22] Lásd a törvény tervezete 19.§ (5.).

[23] Lásd a törvény tervezete 74.§ és a 94.§. Ez utóbbi szakasz az oktatásért felelős miniszter és a kormány rendeletalkotásra vonatkozó feladatait tartalmazza. A csaknem negyven bekezdésben több mint százötven ügy szabályozása fog a jövőben a miniszter és a kormány szabályozási hatáskörébe tartozni.

[24] A törvény tervezetének bevezetője (Nemzeti Köznevelési Törvény, Összefoglaló, 1.old., első bekezdés) a Trianon utáni Magyarországra, a Klebelsberg-féle oktatáspolitikára hivatkozik. Ebben az időszakban a magyar nevelésügy elméleti alapja a herbarti pedagógiai rendszer, melynek filozófiai-lélektani alapjai, neveléseméleti-didaktikai elemei már akkor, a 20-as 30-as években, nem utolsó sorban a magyar gyermektanulmány világelső eredményei alapján meghaladottakká váltak.

[25] Lásd a törvény tervezete 5.§ (4.) „A Nat-ról szóló kormányrendelet hatálya nem terjed ki a szakiskolában folyó közismereti nevelés-oktatás tartalmi követelményeinek meghatározására
.
”

[26] A Konceptió általános elveinél, stratégiai céljainál nem jelenik meg az életen át tartó tanulásra való felkészítés. Még az egyes iskolák konkrét feladatai meghatározásánál sem, kivéve a gimnáziumot. Lásd: Konceptió 14. old. III.3. pont.

[27] Lásd a törvénytervezete 45.§ (3.).

[28] Lásd a törvény tervezete 14. §.

[29] A köznevelés rendszeréről szóló törvény értelemszerűen nem foglalkozik e kérdéssel. Ugyanakkor a felsőoktatási törvény tervezete kapcsán ez az elképzelés napvilágot látott, és egyben nagy vihart is kavart.

[30] Esélyegyenlőség – ez a fogalom nem jelenik meg a törvénytervezetben.